

SPANSKA FLUGAN.

SECTIO PENULTIMA.

REVISORERS. G. O. WASENIUS.

1840.

Utgivningen av »Spanska Flugans» andra häfte fördröjdes. Det annonserades första gången 17.X 1840. F. Collan, som var Snellmans ombud under hans Stockholmsvistelse, hade lämnat manuskriptet till censuren i mars 1840. Efter en granskning som tog tre månader i anspråk strök censuren Snellmans artikel »Friedrich Strauss». Bristen på effektivitet hos F. Cygnæus, som skulle ombesörja tryckningen, bidrog också till häftets försening.

2 ALEXANDER BLOMQUIST.

Spanska Flugan, sectio penultima

DE PRINCIPIO METHODI ETHNOGRAPHICÆ IN HISTORIA LITTERARIA UNIVERSALI ADHIBENDÆ SCHEDIASMA. 1838. TYPIS FRENCKELLIANIS – 78 PAGG. 8:O.

10 Detta arbete erbjuder för en rättvis Recension många svårigheter, ty det är innehållsrikt både i god och dålig mening; det sednare, emedan detta innehåll är alltför mångfaldigt och heterogent, för att kunna i en
 20 dissertation sammanhållas och i ordets egentliga betydelse utgöra det i formen bestående, väsendtliga, d. ä. en bestående form. Den, som icke känner att Förf. redan förut utgifvit ett akademiskt opus, kunde därför lätt anse närvarande arbete för ett första försök. Ty det tillhör
 30 vanligen den litterära nybörjaren, att icke begränsa sitt företag och inskränka sina bemödanden inom det egentliga ämnet, utan han tillskapar vanligen en ingress eller preliminär deduction, hvilken kunde utgöra en inledning till hvarje annat arbete, utom det, för hvilket densamma blifvit sammanskrifven. I en sådan ingress händer det ofta,
 40 att en Författare hoptränger all sin lärdom¹, och den är därför till innehåll och omfång obegränsad². Här af följer äfven att hufvudsaken blir något helt och hållet *ad extra*, hvilket med ingressen intet samband äger. Det är först sedan man några gånger fått afkorta ingressen och beskära dess utväxter, som man lär sig, att icke i likhet med Abderiterne uppressa en port, genom hvilken den lilla staden kan krypa ut. Att Förf. till ifrågavarande arbete icke använt en sådan castigationsmethod, tror Rec. följande korta framställning nogsamt skall utvisa.

Förf. börjar med Litteratur-Historiens historie – börjar med dennas början, och fortgår sedan till att bestämma Historiens och specielt Litteratur-Historiens begrepp. Denna utredes vara en »berättelse om
 30 det andliga lifvets utveckling, sådan denna uppenbarar sig i vetenskap och vitterhet» (in artibus orationis). Här på följer ett resonnement, öfver hvad Kiesevetter skulle kalla en Litteratur-Historikers privata horisont (nemligen öfver möjligheten och nödvändigheten för en litterär-historiker, att besitta allt menskligt vetande); samt pagg. 27–29, en af det föregående helt och hållet oberoende indelning af Lärdoms-Historien. Nu bifaller Förf. *Wachler's* åsigt, att uti Lärdoms-Historien den
 40 *ethnographiska* och *technologiska* methoden böra följas, förbundna likväl med den *chronologiska*, förklarar den förstnämnda för den tjenligaste vid framställningen af allmänna Lärdoms-Historien, och begynner ett helt nytt kapitel, nemligen en »utveckling af principen för den ethnographiska methoden».

Här skulle man väl med största skäl kunna söka afhandlingens början. Förf. statuerar: »Menniskans lif uppenbarar sig i trenne former eller momenter; såsom 1:o den enskilda människans, 2:o en nations, eller 3:o hela slägtets lif.» En nation betraktas såsom ett *individuum* och ett folks karakter säges vara »sammanfattningen af tecknen på den nationella in dividualiteten, såsom ett helt.» = »*nationalitet*.» Denna är

50 ¹ Ett eminent exempel framter en för några år sedan utkommen dissertation. »Absolutismum Systematis Hegeliani defensura.» hvars författare inom fyra sidor sammanträngt hela Hegels system.

² Detta påminner Rec. om ett collegium i physiologien, hvilket han för några år sedan hade tillfälle att bivista, och hvilket i flera timmar upptogs af en demmonstration, hurusom Theologi, Philosophi, Historie, Mathematik, med ett ord: alla vetenskaper vore blotta Hjelpvetenskaper för physiologien, och således denna en alla vetenskapers vetenskap (!).

således något annat, än *popularitet*, och begrundar den ethnographiska indelningen i historien. I en nations utveckling [*in nationalitate progrediendæ*] (?) ingå tvenne elementer ett ideelt, *språket*, och ett reelt, folkets *lif* (historien). Ett folk, som icke äger ett *skriftspråk*, (*lingua litteraria*) förtjenar icke ens namn af nation». Men en nation har, likasom individen, sina skilda åldrar. Likaså dess språk och litteratur. Förf. antager tvenne: en *poëtisk* eller *religiös* samt en *prosaisk* eller *philosophisk*. Poësin säges vara »en naturlig konst att gifva känslor och tankar en naturlig och nödvändig form,» och i alla folkslags barndom hafva framträdt »under en religiös form» (!). All konst åter är *populär*, och på litteraturens första eller poëtiska ståndpunkt finnes derföre ingen åtskilnad mellan popularitet och nationalitet. Den andra eller *philosophiska* ståndpunkten framgår genom striden emellan *hierarkin*, som söker binda religionen vid ett i alla hänseenden bestämdt, absolut system, och *förfufts frihet*, som både till innehåll och form förkastar alla band». Dess utmärkande karakter är dess sträfvande »att bilda sig en ny form för uttrycket,» nemligen den obundna eller prosaiska stilen. Nationaliteten har på denna ståndpunkt nått sin högsta utveckling, »då philosophin hunnit derhän, att bilda ett system, som omfattar hela det nationala vetandet» och således intager samma plats, som förut innehades af religion, d. ä. af den religiösa poësin, hvilken också ursprungligen utgör ett folks hela vetande. Nu antar äfven poesin en subjectiv form, öfvergår ifrån epik till *lyrik* och, vid gynnande förhållanden, till dess fullkomligaste art, *dramat*. Denna ståndpunkt är äfven nationalitetens höjd, hvilken nu skiljer sig från populariteten, derigenom att allt vetande blir esoteriskt. Den öfvergår till den litterära utvecklingens tredje stadium, »*lärdomens*.» Denna sträfvar att skarpt begränsa vetandets skilda grenar; de skilda vetenskaperna upphöra att vara nationella; det tekniska språket uppstår för vetenskapen; poësin blir *didaktisk*, och litteraturen i allmänhet historisk.

Förf. tillstår, att han vid denna deduction förnämligast afsett Grekerna, och hänvisar (pagg. 71–74) till deras litterära utveckling, samt erinrar, att, ehuru denna utvecklingsgång äfven är den allmänna, åtskilliga folkslag, såsom t. ex. Orientalerne, stadnat vid det första stadium, andra, såsom Romarene, genast fortgått till det andra stadium (hvilket Förf. här kallar det *historiska*), o. s. v.

Sedan sålunda utredningen, af hvad Förf. kallar den ethnografiska methodens princip blifvit fulländad, följer en framställning af principen för dess användande i Lärdoms-Historien. Denna är i korthet följande.

Det säger sig sjelf, att den ethnografiska methoden har sin användning endast i den *allmänna* (eller åtminstone i den *allmänna*) Lärdoms-Historien. Men här är densamma icke blott ganska nyttig, utan till och med nödvändig. Ty det tillhör Historien att framställa det andliga lifvets utveckling. Utveckling finnes åter endast i en lefvande individualitet, i en organism. En sådan organism är en nation. Då man således utreder de skilda folkslagens intellectuella utveckling, får man äfven den sannaste och mest träffande bild af hela människoslägtets. Men för den ethnographiska behandlingen egnar sig förnämligast National-litteraturen. Den består, såsom ofvan blifvit sagdt (?), af alla litterära produkter från det religiöst-poëtiska eller historico¹ -philoso-

¹ Såsom vi ofvan anfört, börjar Förf. med att antaga tvenne stadier eller åldrar för nationalitetens utveckling, af hvilka han benämner den sednare: den *prosaiska* eller *philosophiska*. Sednare tillkommer *lärdomens* stadium, som utmärker nationalitetens undergång, och efter allt, hvad derom säges, skulle man anse detta äfven vara

phiska stadium. Ut i en Allmän Litteratur-historia, i dess vidsträcktaste bemärkelse, gör man klokast uti att, med Wachler («Lärdoms-Historiens *Heros*»), behandla National-Litteraturen enligt den ethnographiska, de egentligen så kallade vetenskaperna enligt den technologiska metoden.

Denna är afhandlingens gång. Rec. följer vid dess bedömande i dess helhet, såsom ofvan blifvit antydt, en mot det vanliga formuläret: »Ehuru det och det fattas – – så etc.» helt och hållet motsatt ordning, då han anser densamma innehålla mer än rätteligen till saken hörer.

10 Rec. älskar nemligen icke den slags kritik, hvilken blott fäster sig vid det, som i det granskade arbetet *icke* innehålles, utan att pröfva hvad det verkligen innehåller, och derigenom kan utsträcka sina fordringar i oändlighet, åtminstone till en uppgift af hvad Adam och Eva i saken haft att anföra. Rec. vågar sålunda anse närvarande arbetes hela första afdelning, till och med pagg. 27, vara lika öfverflödig för hufvudsaken, som, i anseende till sitt vaga och vulgära innehåll oförtjent af en plats i arbetet. Den derstädes förekommande definition på Litteratur-Historie hade, om den nödvändigt bör vara med, kunnat upptagas utan allt sitt bihang, emedan densamma af detta är helt och hållet obero-

20 ende. Ut i arbetets andra del, enligt vår yttrade åsigt rätteligen den första, förekomma likaså en och annan till saken icke hörande utväxt. Hit räkne vi t. ex. hvad som pagg. 39–41 resonneras om språket; om detta är en omedelbar Guds gåfva eller en mensklig uppfinning (hvilken fråga ju Förf. sjelf förklarar för onödig och absurd), samt om de skilda språkens inbördes sammanhang. Men denna brist på begränsning röjer sig i hela arbetet, synnerligast i de bifogade noterna och citationerna. – Förf. söker för allt möjligt en auctoritet. Så citerar Förf. i Not. 1 tre ställen hos *Schlegel* och ett hos *Stahr*, för att bevisa Aristoteles förträfflighet; i Not. 18 *Rehen* för att visa, att med

30 »Geschichte», utan vidare tillsats, förstås människosläktets Historie; i Not. 33 *Hegel*: »poësie ist die Kunst», die Sprache zum Elemente hat,» o. s. v. Ja, Förf:s lust att citera, har ofta ledt honom att anföra sentenser, hvilkas sammanhang med texten föga någon torde inse. Så säger Förf. (pagg. 12): Historien bör icke framställa enskilda facta, och anför i en not ur *Hegel*: »Ist das Wahre abstract, so ist es unwahr. Die gesunde Menschenvernunft geht auf das konkrete»¹; samt (pagg. 14 och 15): »hvad som har händt, har händt i tiden, och sjelfva ordet, *factum*, utmärker en förfluten tid, hvarföre historien icke kan afbildas menskliga lifvet såsom stillstående,» och lämpar hit *Hegels* ord: »Die Thaten des Denkens erscheinen zunächst als geschichtlich eine Sache der Vergangenheit zu seyn und jenseits unsrer Wirklichkeit zu liegen. In der That aber was wird (wir?) sind, sind wir zugleich geschichtlich.» Till och med löjlig är citationen ur *Hegels* Encyclopædi, i Not. 51: »Die unmittelbare Idee, ist das Leben.» Någon gång likna dessa citationer persifflage; såsom då Förf. kallar *Hegels* ord: »Die Geschichte eines Gegenstandes hängt nothwendig mit der Vorstellung aufs engste zusammen, welche man sich von demselben macht», för ett *egregium dictum*. Dessa ord kunna i sanning icke missförstås, men att de skulle innehålla någon djup visdom eller äga någon öfverträffande skönhet, är svårt att finna.

40 Citationer anses väl vanligen för en nödig Dissertations-apparat: men

50

den historiska åldern. Här åter talas om en *historico-philosophisk* ålder. Rec. är ur stånd att förena dess yttranden.

¹ Samma ord, ehuru fullständigare och mera på sitt ställe, har Förf. också citerat pagg. 67.

då Förf. prydt sitt arbete med 88 noter, af hvilka de flesta innehålla en mängd citationer, hade väl en liten sällning icke betydligt minskat den lärda ståten.

Hvad angår arbetets väsendtligaste del (pag. 29 t. 75) torde den derstädes uppställda åsigten af den litterära culturens skilda stadier hos hvarje nation, till sina hufvuddrag svårligen kunna bestridas. Också utvecklingen, hvilken i vår framställning måste förefalla abrupt, är med få undantag någorlunda strängt hållen, och öfvergångarne motiverade. Dunklare är framställningen af nationalitetens förhållande till dessa skilda stadier, äfvensom af sjelfva nationalitetens begrepp. Rec. vågar anse orsaken härtill ligga uti det oriktiga, att fatta ett folk såsom något Individuellt, och nationaliteten såsom en *sammanfattning* af bestämmningar (pag. 30, 31). Den individuella människan, fattad såsom tänkande och viljande, upphör att vara *detta* individuum, om man tänker sig summan af hennes tankes eller viljas bestämmningar ökad eller minskad. Men likaså litet som den enskilda människan derföre upphör att vara, att hon såsom individuum är vexlande och förgånglig, likaså litet kan nationaliteten någonsin tänkas beroende af ett *mer* eller *mindre*, således *icke* af *någon sammanfattning (complexus, comprehensio)* af bestämmningar. Ett folk kan bestå af flere eller färre individer. Likaså en *nation* d. ä. den delen af ett folk, *hos hvilken medvetandet af folket såsom Mensklighet lefver och verkar. Nationaliteten är detta medvetande och detsamma fortlefver* lika odödligt som menskligheten, ty det lefver i Nationens till andra folk och andra släkten öfvergående kultur. Förf. har ju i Nott. 43 och 44 anført sentenser ur *Hegel*, hvilka bestyrka en sådan åsigt; ehuru då Förf. ingenting mot dem anmärkt, man väl måste antaga, att Förf. anført dem såsom bevis för *sitt* påstående. Men temmeligen säkert torde det vara, att det anförda icke betecknar ett folk såsom ett individuum. Ty »eine Form, eine Stufe der Idee» betecknar icke kvantitativ enhet, och det »allgemeine», uti medvetandet, hvaraf ett folks »Vara» säges bestå, är något annat än en summa, en *complexus determinationum*; det Menskligheten såsom förnuftig, i bestämningen immanent allmänhet. Förf. har till och med sjelf (pag. 38), ehuru oredigt, uttryckt nämnda åsigt, utan att likväl detta inverkat på afhandlingen.

Men denna uppfattning af nationaliteten gör också en mera speculativ åsigt af de skilda stadierna (åldrarne) för dess utveckling möjlig. Förf. har af densamma hufvudsakligast blott betraktat den phænomenella sidan. Då Förf. säger, att nationalitet och folklynne (*popularitas*) på den religiöst-poëtiska ståndpunkten sammanfalla, skulle Rec. uttrycka detta sålunda: att nationaliteten på denna ståndpunkt ännu icke hos folket framgått, är omedveten. Likaså skulle Rec., i st. f. Författarens nationalitet och folklynne äro på den philosophico-prosaiska ståndpunkten skilda (hvilket Förf. antydt, ehuru icke tydligt uttalat), säga, Nationaliteten blir för folket medveten, framgår ur folklynnet såsom objectivt vetande; samt uttrycka den tredje, lärdomens, ståndpunkt med: Nationaliteten är blott historisk, lefver i Historien, och Folket, såsom sådant, har upphört att vara dess bevarare. Den lefver hos ett annat folk såsom emottagen bildning och är åter vaggan för dettas nationalitet, hvilken, då den framgår, i sig innehåller den förra. En tillämpning häraf erbjuder sig sjelfmant i den sats, Förf. sökt deducera (pag. 33 ff.): att nemligen begreppet om sann humanitet uppstått först med kristna religionen. Den hänvisar nemligen derpå att, i ett kristligt samhälle, folket icke hunnit nationalitetens högsta utveckling uti några individers, en eller fleres medvetande, utan uti *allas*, d. ä.,

då den kvantitativa allmänheten blifvit förnuftig allmänhet; eller med andra ord, då Nationalitetens begrepp realiserat sig såsom totalitet. Då Förf. påstår, att endast hos ett individuum någon utveckling finnes, så inser man också sannerligen icke, hvarföre Förf. gjort sig så mycken möda att bevisa en nations individualitet. Ingen nekar väl, att i menskligheten individer finnas, och det consequentaste förfarande hade varit, att yrka: att en beskrifning öfver hvarje individs utveckling är den mest träffande bild af hela människoslägtets.

10 Dessa Rec:s med anledning af Förf:s arbete framkastade åsigtger göra i och för sig intet anspråk på noggrannhet, de tjena endast till att visa, att någon skefhet måste ligga i Förf:s uppfattning af ämnet. Ett viktigare åliggande är att framvisa de »undantag» i fasthet och consequens, Rec. ofvan sagt förekomma i Förf:s framställning. Dessa framgå i hufvudsaken redan af det anförda. Den nämnda deductionen (pag. 38) har, utom felet af otydlighet, det af att innehålla en motsägelse. Förf. söker framställa nationaliteten både såsom i tiden fortgående och såsom ett absolveradt helt. Han säger i det sednare hänseendet: »då vi tänke oss nationaliteten såsom bestående och oföränderlig, betrakte vi ett folk såsom *en helhet*, att absolut *individuum*, utan att afse dess utveckling i tiden.» Detta är antingen motsägande, emedan individen nödvändigtvis är i tiden, och helheten innefattar sina delar, momenter, eller förutsätter det ett helt och hållet falskt begrepp om individualiteten. Det motsäges äfven af det följande, »att nationaliteten icke är ett abstract ideal» — , »utan det i Realiteten lefvande» (inneboende?) »ideella». Det motsäges vidare af de anförda citationerna från Hegel's Philosophie d. Geschichte. Härtill komma några högst oegentliga uttryck. Sådana äro: den ofvan anförda definition på Pöesi (pag. 47); försäkran »att pöesin framträd under religionens form» (pag. 48); »Religionens förnämsta organ (*optimum instrumentum*) är konsten» (pag. 53). Vidare höra hit åtskilliga utan allt bevis antagna satser, t. ex.: att »pöesin», på den filosofiska ståndpunkten, »öfvergår ifrån objectivitet till subjectivitet» (pag. 62), hvilken sats också i sig sjelf är förkastlig; att »en sann och äkta filosofi nödvändigtvis också är nationel» (pag 563); ty det från Hegel här (Not 75) anförda framstår också som en blott försäkran och utgör intet bevis.

20

30

Förf:s bifogade *usus epanorthicus* (pag. 75–78) har till grund en blott klokhetsregel, och måste äfven umbära all närmare och mera positiv bestämning i detta arbete, der, kanske emedan dess plan icke tillåtit sådant, skilnaden emellan national-litteraturen och hvad Förf. benämner de egentligen så kallade vetenskaperna icke blifvit uppdragen. Ty hvart t. ex. Historien hör, kan ur Förf:s skrift icke afgöras. Theologien lär väl tillhöra den poëtiska åldern? Att Naturphilosophi och Aesthetik äro filosofiska discipliner lär väl icke nekas. Men tillhöra de National-litteraturen?

40

Rec. slutar med att återropa sin utsago i början af denna Recension, i den öfvertygelse, att ingen, efter hvad anfördt blifvit, skall tveka, att med Rec. anse Förf:s arbete, oaktadt rigtigheten af det uppställda Schemat och undersökningens intagande raskhet, för alltför bristfälligt i utförandet, mera vittnande om en nybörjares käckhet och brist på hållning, än om den utbildade vetenskapsmannens sans och noggrannhet.

50